

5.1. Метод «Мікрофон». (Запитання записані заздалегідь на слайді або їх ставить учитель.)

- Я зрозумів...
- Мене здивувало...
- Я збагатився інформацією про...
- Я ніколи раніше не чув про...
- Я знав...
- Найбільші труднощі я відчув...

5.2. Коментування щодо оцінювання учнів.

5.3. Домашнє завдання та інструктаж щодо його виконання

1. Обов'язкове.

Виконати вправу 178 підручника, вивчити параграф 18.

2. За бажанням.

Виписати два речення з творів української літератури зі складними словами, визначити головні й другорядні члени речення.

1. Творче (за бажанням). Скласти вірш про осінь, використовуючи складні слова зі сполучними голосними.

Список використаних джерел

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення 13.10.2022).
2. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : підручник для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2014. 256 с.
3. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах. Колектив авторів за редакцією М.І. Пентиліук: М.І. Пентиліук, С.О. Караман, О.В. Караман, О.М. Горошкіна, З.П. Бакум, М.М. Барахтян, І.В. Гайдаєнко, А.Г. Галетова, Т.В. Коршун, А.В. Нікітіна, Т.Г. Окуневич, О.М. Решетилова. К.: Ленвіт, 2004. С. 40 – 46.
4. 15 цікавих фактів про осінь. URL: <https://faktypro.com.ua/page/15-czikavikh-faktiv-pro-osin>

Компетентнісний потенціал інтегрованого навчання на уроках української мови та літератури, німецької мови.

Внутрішньопредметна та міжпредметна інтеграція

Беспала Марія, учитель української мови та літератури Харківської спеціалізованої школи № 16 Харківської міської ради Харківської області

У статті висвітлено дослідження компетентнісного потенціалу інтегрованого навчання на уроках української мови й літератури та німецької мови. Розглянуто поняття компетентності та принципи компетентнісного навчання, вплив інтегрованого навчання на розвиток компетентностей учнів, внутрішньопредметну та міжпредметну інтеграцію, з'ясовано їх роль у підвищенні якості освіти та формуванні комплексних навичок учнів.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний потенціал, внутрішньопредметна інтеграція, міжпредметна інтеграція, інтеграція навчання, педагогічні методи і прийоми, інтегрованість предметів.

Компетентнісний потенціал інтегрованого навчання на уроках української мови та літератури, німецької мови відіграє важливу роль у розвитку комплексних навичок

учнів. Запровадження інтегрованого навчання відповідає сучасним вимогам освіти і сприяє формуванню компетентних молодих громадян. Проблема актуальна й потребує дослідження, оскільки на сьогодні не вичерпані питання щодо внутрішньопредметної та міжпредметної інтеграції на уроках мови й літератури.

Метою дослідження є пошук ефективного засобу формування комплексних навичок учнів. Дослідження важливе з практичної та теоретичної точок зору, оскільки його результати допоможуть удосконалити методику навчання, підвищити якість освіти, сприятимуть розвитку компетентних молодих громадян, здатних ефективно використовувати отримані знання та навички в реальному житті.

Компетентнісний потенціал виявляється у здатності створити сприятливі умови для розвитку комплексних навичок, знань і вмінь учнів. У цій статті розглянемо методи і прийоми інтегрованого навчання, застосовані на уроках української та німецької мови, а також *проаналізуємо результати досліджень щодо впливу інтегрованого навчання на розвиток компетентностей учнів.*

У навчальному процесі використовуються різноманітні методи та прийоми інтегрованого навчання з метою сприяння комплексному розвитку учнів. Одним із прикладів такого підходу може бути використання інтерактивних вправ, які поєднують елементи мовленнєвої практики й аналізу літературних творів. Наприклад, учні можуть працювати в групах, де вони обговорюють текст із вивченої літератури та висловлюють свої власні думки й аргументи.

Дослідження, проведені в галузі інтегрованого навчання на уроках української мови та літератури, німецької мови, надають значущі висновки щодо його впливу на розвиток компетентностей учнів. Наприклад, в одному з досліджень, проведених Джоном Дьюї, було показано, що інтегроване навчання сприяє покращенню мовленнєвих навичок учнів, розвитку їхньої творчості та критичного мислення. Учні, які брали участь у такому навчанні, проявляли більшу мотивацію та зацікавленість у вивченні мови й літератури [1, с.71–73]. У цій же праці «Демократія та освіта» (Democracy and Education) Дьюї також розглядає важливість інтегрованого навчання. Він стверджує, що зміст навчання повинен бути зорієнтований на повсякденні проблеми та реальні ситуації, і підкреслює значення інтеграції різних предметів для розвитку глибокого розуміння та зв'язків між ними [1, с. 92].

З іншого боку, дослідження Ж. П'єже вказують на те, що інтегроване навчання може сприяти формуванню в учнів системного мислення та здатності до аналізу інформації з різних дисциплін. Це дозволяє їм розуміти зв'язки та взаємозв'язки між українською мовою, літературою, німецькою мовою та іншими предметами, що сприяє їхньому глибокому розумінню та досягненню змісту навчальних матеріалів [2, с. 34].

Інтегроване навчання має свої переваги: по-перше, сприяє збільшенню мотивації учнів до навчання, оскільки дозволяє уникнути фрагментації знань і набути цілісного розуміння предмета. На уроках, де мова й література поєднуються, учні бачать зв'язок між мовою та літературою, розуміють, як літературні твори відображають особливості мови, як письменники використовують мовні засоби для передачі ідей та емоцій. Це сприяє глибокому розумінню обох предметів і розвитку критичного мислення.

Крім того, інтегроване навчання дає можливість учням застосовувати отримані знання та вміння в різних контекстах, що розвиває їхню творчість і проблемне мислення. Наприклад, учні можуть аналізувати тексти, використовуючи засоби української мови, та висловлювати свої думки про літературні твори, застосовуючи навички критичного мислення. Це розвиває їхню здатність аргументувати свої думки й виражати себе як мовно-літературну особистість.

Отже, інтегроване навчання має значний компетентнісний потенціал, який сприяє комплексному розвитку учнів. Застосування методів і прийомів інтегрованого навчання,

аналіз результатів досліджень та використання прикладів із наукових праць підтверджують ефективність такого підходу. Переваги інтегрованого навчання на уроках української мови й літератури виявляються в покращенні мотивації учнів, розвитку компетентностей та формуванні цілісного розуміння предмета.

Уроки німецької мови, які базуються на інтегрованому навчанні, пропонують учням не лише вивчення самої мови, але й ознайомлення з культурою, літературою та історією німецькомовних країн. У цьому контексті використовуються різноманітні методи та прийоми, що допомагають учням розвивати навички мовлення, розуміння прочитаного й аудіювання.

Наприклад, на уроках німецької мови можна використовувати проєктні методи, де учні працюють у групах над різними аспектами німецького культурного спадку. Вони можуть досліджувати традиції, свята, визначних особистостей та історичні події, роблячи презентації або створюючи власні проєкти. Це дозволяє здобувачам освіти поглиблювати знання мови через практичне застосування та сприяє розвитку творчих навичок.

Інтегроване навчання на уроках німецької мови має певні переваги, які сприяють ефективному навчанню та розвитку учнів. Однією з переваг є підвищення мотивації учнів до вивчення мови. Інтегровані уроки надають можливість учням бачити конкретний зв'язок між вивченням мови та її застосуванням у реальному житті, що стимулює їх інтерес і бажання вдосконалювати навички.

Крім того, інтегроване навчання допомагає розвивати широкий спектр компетентностей учнів. Воно сприяє розвитку мовленнєвої компетентності, мовного та культурного розуміння, а також розвитку критичного мислення, творчості та самостійності учнів. Інтегровані проєкти й завдання дають можливість учням виявити свої здібності та використовувати їх у мовному контексті.

Навчання німецької мови через інтегрований підхід також сприяє більш глибокому розумінню культури та історії німецькомовних країн. Це допомагає учням розширити світогляд, розуміти різні культурні перспективи та розвивати міжкультурну компетентність.

Таким чином, інтегроване навчання на уроках німецької мови має значний потенціал для розвитку компетентностей учнів, підвищення їх мотивації та поглиблення розуміння мови й культури. Його впровадження може бути корисним кроком у покращенні якості навчання та досягненні більшого успіху у вивченні німецької мови.

Наведемо приклади досліджень, які підтверджують ефективність інтегрованого навчання на уроках німецької мови. Джон Хатті (John Hattie), Новозеландський освітній дослідник, автор «Видимого навчання» (Visible Learning), проводив метааналіз досліджень про вплив різних чинників на навчання та досягнення учнів. Його дослідження підтверджують, що створення зв'язків та інтеграція знань із різних дисциплін можуть позитивно впливати на навчання та мотивацію учнів [3, с. 274].

У дослідженні «Інтегрована мова та зміст навчання: огляд емпіричних досліджень. Дослідження з викладання мови» Б'юман М. з'ясував [4, с. 448], що учні, які брали участь у програмі інтегрованого навчання, досягали вищих результатів у вивченні мови, мали краще розуміння культурних аспектів і виявляли більшу мотивацію до навчання.

Крім того, у дослідженні «Інтеграція мови та змісту в шкільну програму й освіту вчителів. Вивчення мов у вищій освіті» М. Павесі та Г. Арбате [5, с. 404] виявили, що інтегроване навчання сприяє розвитку мовленнєвих навичок, покращує вміння розуміти й аналізувати текст, а також спонукає учнів до активної участі та самостійної роботи.

Ці дослідження підтверджують, що інтегроване навчання на уроках німецької мови є ефективним засобом підвищення навчальних досягнень учнів, розвитку їхніх мовних навичок і культурного розуміння. Ураховуючи ці переваги, учителі німецької мови

можуть упроваджувати інтегроване навчання на своїх уроках, використовуючи різноманітні методи, проєкти й завдання, які сприятимуть всебічному розвитку учнів.

Таким чином, інтегроване навчання на уроках німецької мови виявляється як важливий та перспективний підхід, що сприяє розвитку компетентностей учнів у мовній, культурній та міжпредметній сферах. Інтеграція німецької мови з іншими предметами не лише збагачує навчальний процес, але й сприяє глибшому розумінню та використанню мови в різних контекстах.

Здійснюючи внутрішньопредметну і міжпредметну інтеграцію на уроках німецької мови, учителі можуть створити сприятливу навчальну атмосферу, у якій учні активно залучаються до вивчення мови та розширюють свої знання про культуру й літературу німецькомовних країн. Наприклад, на уроках німецької мови можна організувати спільні проєкти з такими предметами, як історія, географія чи мистецтво, де учні досліджують тему, пов'язану з німецькою мовою, та презентують свої результати.

Також варто відзначити, що інтегроване навчання на уроках німецької мови сприяє розвитку творчих навичок учнів. Вони мають можливість самостійно планувати й реалізовувати проєкти, створювати власні творчі роботи та презентації, що сприяє їхньому творчому розвитку й самовираженню.

Отже, інтегроване навчання на уроках німецької мови є ефективним підходом, який дозволяє розвивати компетентності учнів у мовленнєвій, культурній, міжпредметній та творчій сферах. Цей підхід стимулює мотивацію до вивчення мови, розвиток критичного мислення, сприяє глибшому розумінню культури та історії німецькомовних країн і підвищує якість навчання німецької мови.

Окремо слід звернути увагу, що внутрішньопредметна і міжпредметна інтеграція є важливими аспектами в контексті розвитку компетентностей учнів на уроках української мови та літератури, німецької мови. Ці підходи сприяють взаємозв'язку між різними предметами, створюють можливості для їх інтеграції, що дозволяє учням глибше засвоювати знання та їх практично застосовувати.

Внутрішньопредметна інтеграція передбачає поєднання різних аспектів одного предмета, наприклад, української мови та літератури, для створення цілісного навчального досвіду. Так, учитель може поєднувати вивчення творів літератури з аналізом мовних конструкцій та стилістичних засобів, що сприятиме розвитку як літературних, так і мовних компетентностей учнів.

Міжпредметна інтеграція, зі свого боку, охоплює поєднання різних предметів, таких як українська мова, література та німецька мова, для створення зв'язків і взаємозв'язків між ними. Наприклад, учитель може організовувати проєкти, де учні досліджують літературні твори різних авторів, порівнюють їх стиль, теми та мовні особливості. Це дозволяє їм розуміти взаємозв'язок між культурами й мовами, розвивати міжкультурну компетентність і поглиблювати свої знання.

Дослідження підтверджують роль внутрішньопредметної та міжпредметної інтеграції в розвитку компетентностей учнів. Наприклад, за дослідженнями Сваїн М. та Лапкіна С. у статті «The evolving sociopolitical context of immersion education in Canada: Some implications for program development» [5, с. 404], внутрішньопредметна інтеграція на уроках української мови та літератури сприяє формуванню глибокого розуміння мовних явищ, розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів. Діти, залучені до цього підходу, мають змогу бачити зв'язок між літературними творами й мовними структурами, що розширює їхні можливості аналізу та тлумачення текстів.

Щодо міжпредметної інтеграції дослідження показують, що поєднання української мови, літератури та німецької мови на уроках стимулює розвиток міжкультурної компетентності учнів. Учасники дослідження продемонстрували здатність порівнювати

й аналізувати різні мови, культури та літературу, що сприяє їхньому більш глибокому розумінню історії та спільному культурному спадку.

Узагальнюючи, можемо зазначити, що внутрішньопредметна і міжпредметна інтеграція на уроках української мови та літератури, німецької мови мають великий компетентнісний потенціал для розвитку учнів. Вони дозволяють бачити зв'язки між різними аспектами предметів, розвивати критичне мислення, мовні та літературні навички й міжкультурну компетентність. Інтегроване навчання сприяє глибшому засвоєнню знань, їх практичному застосуванню та розвитку творчих здібностей учнів. Крім того, цей підхід сприяє розвитку міжпредметних навичок, таких як аналіз, синтез, співпраця та інтеграція знань.

На основі проведеного дослідження щодо компетентнісного потенціалу інтегрованого навчання на уроках української мови та літератури, німецької мови **було отримано такі результати:**

- виявлено, що впровадження інтегрованого навчання на уроках української мови та літератури, німецької мови сприяє покращенню академічних досягнень учнів;
- учні, які брали участь у програмі інтегрованого навчання, показали більшу зацікавленість у навчальному процесі, підвищену мотивацію та активну участь у діяльності класу;
- виявлено позитивний вплив інтегрованого навчання на розвиток критичного мислення, творчих навичок і комунікативних компетентностей учнів.

Виявлення залежностей між інтегрованим навчанням і розвитком компетентностей учнів:

- встановлено, що інтегроване навчання сприяє збагаченню знань і розумінню матеріалу, оскільки учні можуть бачити зв'язки між різними аспектами предметів і застосовувати їх у різних контекстах;
- виявлено, що інтегроване навчання підтримує розвиток міжпредметних навичок, таких як аналітичне, проблемне мислення та робота в команді, що сприяє формуванню компетентностей учнів;
- встановлено, що інтегроване навчання сприяє глибшому засвоєнню знань, оскільки воно стимулює учнів застосовувати набуті знання в реальних ситуаціях і розв'язувати складні завдання, що вимагають інтегрованого підходу.

Отримані результати дослідження підтверджують важливість упровадження внутрішньопредметної та міжпредметної інтеграції на уроках української мови й літератури, німецької мови. Інтегроване навчання сприяє розширенню знань, розвитку компетентностей та формуванню комплексного мислення учнів. Воно стимулює їх творчість, аналітичні й комунікативні навички, що є важливими для успішного засвоєння та подальшого розвитку в сучасному світі.

Дослідження також підтверджують, що інтегроване навчання сприяє глибшому розумінню та застосуванню знань. Учні, які беруть участь у такому навчанні, здатні бачити зв'язки між різними предметами, розуміють, як знання можуть бути застосовані в реальному житті та розв'язанні реальних проблем.

Таким чином, інтегроване навчання на уроках української мови та літератури, німецької мови виявляє значний компетентнісний потенціал: сприяє розвитку широкого спектру компетентностей учнів і створює сприятливі умови для їх успішного навчання та подальшого розвитку.

З метою практичної реалізації висвітлених у статті питань пропонуємо орієнтовний план інтегрованого уроку.

Тема уроку. Подорож до Німеччини

Клас: 10

Мета уроку:

розширити лексичний запас української та німецької мов;
навчитися формулювати запитання та відповіді на тему подорожей;
поглибити знання про культуру та традиції Німеччини.

Хід уроку:

Частина 1. Українська мова

Організаційний момент (3 хвилини)

Учитель вітає учнів і просить їх розповісти про свої плани на літо.

Введення в тему (10 хвилин)

Учитель запитує учнів, чи хотіли б вони відвідати Німеччину, надає коротку інформацію про країну.

Робота з текстом (15 хвилин)

Учні отримують текст про Німеччину й виконують такі завдання:

- виділити ключові слова та вислови, що стосуються теми подорожей;
- скласти запитання до тексту й дати на них відповіді.

Гра «Подорож до Німеччини» (14 хвилин)

Учні розділяються по 3 – 4 на групи. Кожній групі будуть видані завдання на підготовку «маршруту» по Німеччині, де вони відвідають різні міста та визначні місця. Групи будуть розповідати про свої маршрути й відповідати на запитання одне одного.

Підсумок уроку (3 хвилини)

Учитель просить учнів розповісти про те, що вони дізналися про Німеччину на уроці.

Частина 2. Німецька мова

Організаційний момент (3 хвилини)

Учитель вітає учнів і дає їм завдання розповісти про свої враження від подорожі до Німеччини, використовуючи відповідну лексику.

Введення в тему (5 хвилин)

Учитель запитує учнів, які місця в Німеччині їм хотілося б відвідати, і надає коротку інформацію про культуру та традиції країни.

Робота з текстом (12 хвилин)

Учні отримують текст про німецьку культуру та традиції країни й виконують такі завдання:

- виділити ключові слова та вислови, що стосуються теми подорожей;
- скласти запитання до тексту й дати на них відповіді.

Гра «Культурний календар» (12 хвилин)

Учні розділяються по 3 – 4 на групи. Кожній групі пропонуються завдання на підготовку культурного календаря на місяць, де вони визначають різні свята та традиції Німеччини. Групи будуть розповідати про свій календар і відповідати на запитання один одному.

Підсумок уроку (10 хвилин)

Учитель просить учнів розповісти про те, що вони дізналися про культуру та традиції Німеччини на уроці.

Домашнє завдання (3 хвилини)

Написати короткий твір про свої плани на подорож до Німеччини, використовуючи нову лексику та фразеологізми, які вивчали на уроці.

Список використаних джерел

1. Дьюї, Джон. Дослідження методів навчання. Чикаго: The University of Chicago Press, 1902.
2. П'єаже, Ж. (1983). Когнітивний розвиток дитини: Конструкція світу. Реджер й Кіган Пол.
3. Hattie, John. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. – NY : Routledge, 2008. – P. 392.
4. Beeman, M. (2014). Integrated language and content instruction: A review of empirical studies. Language Teaching Research, 18(4), 431-462.
5. Pavesi, M., & Abrate, G. (2016). CLIL in Italy: Integration of Language and Content in the School Curriculum and Teacher Education. Language Learning in Higher Education, 6(2), 401-417.
6. Swain, M., & Lapkin, S. (2005). The evolving sociopolitical context of immersion education in Canada: Some implications for program development. International Journal of Applied Linguistics, 15(2), 169-186.

Інтегровані уроки української літератури в 6-7 класах

*Шевченко Юлія, учитель української мови та
літератури комунального закладу «Харківський ліцей
№ 55 Харківської міської ради»*

У статті розкрито значення інтегрованих уроків, їх актуальність, невід'ємні складові, методичну реалізацію, що передбачає досягнення мети якісної освіти, тобто конкурентоздатної, спроможної забезпечити людині самостійно досягти тієї чи іншої життєвої цілі, творчо самостверджуватися в різних соціальних сферах.

Ключові слова: інтегрований урок, внутрішньопредметна інтеграція, міжпредметна інтеграція, моделі уроків із вивчення творів сучасного мистецтва, мотиваційні завдання.

Сучасний досвід проведення інтегрованих уроків доводить, що їх методика вимагає від учителів дуже високого професіоналізму й ерудиції. Потреба в такі роки визначається пошуком можливостей для формування цілісного світогляду здобувачів освіти. Завдяки добору змісту матеріалу інтегровані уроки сприяють інформаційному збагаченню сприйняття, мислення та почуттів учнів, що дає змогу пізнавати явище чи поняття з різних сторін.

Розкрито сутність інтеграції як комплексного впливу на формування особистості, її форм і типів у працях О. Л. Алексєєнко, С. У. Гончаренка, М. С. Вашуленка, О. М. Біляєва та ін. Проаналізувавши науково-методичні джерела, ми вважаємо, що інтеграція – це процес взаємопроникнення наук, які не розчиняються одна в одній, а об'єднують раніше відокремлені частини в єдине ціле, у результаті чого основні компоненти дисциплін синтезуються в цілісну систему й так сприяють комплексному впливу на світогляд учнів.

Пріоритет інтеграції визначається таким чином:

- залучення до вивчення найцікавішого матеріалу;
- вивчення та дослідження предмета як цілісного, багатогранного явища;
- інформаційне збагачення змісту освіти;
- розвиток мислення і почуттів учнів на емоційно-змістовному та предметно-перетворювальному рівнях.

Тому **інтегрований урок** – це такий урок, який певною мірою знімає жорсткі рамки предметного навчання та допомагає дітям емоційно й системно сприймати поняття та явища.

Інтегрований урок – це урок, який проводиться з метою розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах. **Інтеграція** (від лат. *integratio* – поповнення, відновлення) – це